

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุรักษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปราย
6. ข้อเสนอแนะ
  - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
  - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุรักษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุรักษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูการศึกษาอนุรักษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานการดำเนินงานการศึกษาอนุรักษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลต่างกัน

2. ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานการดำเนินงานการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลต่างกัน

3. ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานการดำเนินงานการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนทั้งสิ้น 426 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง สำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan ; อ้างอิงในประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 148-155) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยปัจจัย ที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นี้ขึ้นมาโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำและนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสตึก สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยการทดสอบค่าที่ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือ ถ้าค่าที่มีค่า 1.75 ขึ้นไป ถือว่าอำนาจจำแนกสูง อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ผลปรากฏว่าผ่านเกณฑ์ทั้งหมด จำนวน 51 ข้อ มีค่าที่ของค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.831 ถึง 6.785 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค ผลปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9843 ซึ่งผ่านเกณฑ์ และนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวม โดยส่งแบบสอบถามยังครูการศึกษาอนุกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 205 ฉบับ และได้รับกลับคืนมา จำนวน 205 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้ววิเคราะห์ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

4.1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ

4.2 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการ ปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำแนกตามเพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test Independent)

4.4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการ ปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

4.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นข้อคำถามปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์ เชิงเนื้อหาโดยแจกแจงความถี่ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจใน การปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัย ที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สุขภาพกายและ

สุขภาพจิตของพนักงาน รองลงมาคือ ด้านนโยบาย การจัดองค์การและการดำเนินงานขององค์การ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การได้รับสวัสดิการด้านต่างๆ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนโยบาย การจัดองค์การและการดำเนินงานขององค์การ และด้านสภาพการติดต่อสื่อสาร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุ พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 จำนวน 1 ด้าน คือ นโยบายการจัดองค์การและการดำเนินงานขององค์การ และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จำนวน 5 ด้าน คือ ลักษณะท่าทีและบทบาทของผู้นำ สภาพการติดต่อสื่อสาร สภาพของการปฏิบัติงาน สุขภาพกายและสุขภาพจิตของพนักงาน และการได้รับสวัสดิการด้านต่างๆ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุดในแต่ละด้าน ได้แก่ สถานศึกษาควรให้กองทุนให้กู้ยืม หรือช่วยเหลือเมื่อมีความเดือดร้อนทางการเงิน ผู้บังคับบัญชาควรแจ้งข่าวสารที่เป็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง ผู้บังคับบัญชาควรชี้แจงระบบการทำงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ ผู้บังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้า ควรมีการประชุมชี้แจงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

และมอบหมายงานให้เกิดความเท่าเทียมกันตามภาระงาน และควรจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ และอุปกรณ์
อำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่พบมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
ของครูศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า
อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดมีการบริหารจัดการที่มี
ความโปร่งใส มีการปรับปรุงโครงสร้างระบบการบริหารงาน อัตราค่าจ้างตำแหน่งหน้าที่
ความรับผิดชอบ การจัดการสวัสดิการ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเพิ่มขึ้น มีนโยบาย
ที่ชัดเจน และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถให้ปฏิบัติงานตรงตาม
ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการประเมินผลและ
การพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม รวมทั้งมีการปรับเพิ่มฐานเงินเดือนให้กับบุคลากร
ที่ปฏิบัติงาน จึงทำให้ครูศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีความภาคภูมิใจใน
การได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ ดังเทพประสิทธิ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาขวัญกำลังใจของครูโรงเรียน
ในเขตพิเศษ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผล
ต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์
จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากครูศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีเพศต่างกัน มีสภาวะทางอารมณ์ ระดับความคิดและมุมมองที่แตกต่าง
กัน การเป็นครูสามารถเป็นได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยไม่คำนึงถึงเรื่องเพศมาเป็นข้อจำกัด
แต่จะดูที่ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ประกอบกับการเป็นครูมีโอกาสเจริญก้าวหน้าใน
หน้าที่การงานได้เท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาวุธ จุมปา (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา

เรื่อง ระดับขวัญกำลังใจของบุคลากรวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีระดับขวัญกำลังใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนุริรัมย์ จำแนกตามอายุ พบว่าโดยรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก 1) ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนุริรัมย์ ที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี เป็นครูที่เข้ามาอยู่ใหม่ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติน้อย แต่มีความกระตือรือร้นตื่นตัวที่จะปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก 2) ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนุริรัมย์ ที่มีอายุ 35- 45 ปี เป็นครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพอสมควร จึงทำให้มีความคาดหวังสูง และให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และ 3) ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนุริรัมย์ ที่มีอายุมากกว่า 45 มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ อีกทั้งครูที่มีอายุมากส่วนใหญ่เป็นผู้ผ่านการฝึกฝนอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องจึงทำให้มีทัศนคติและมุมมองแตกต่างกัน และมีผลทำให้ครูทุกกลุ่มอายุต้องเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของต่วน โรสนา โตะนิเต (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ โดยรวมของครูในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลา พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ โดยรวมของครูในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลา จำแนกตามอายุ มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนุริรัมย์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนุริรัมย์ มีการปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกัน ได้รับสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกัน มีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ มีการถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ระหว่างครูที่มีประสบการณ์มากกว่าให้กับครูที่เข้ามาอยู่ใหม่ที่มีประสบการณ์น้อย เมื่อมีปัญหาต่างๆ ก็แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมควร นันตระกูล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูเทศบาลโรงเรียนในสังกัดเขตการศึกษา 10 พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ของพนักงานครูเทศบาลโรงเรียนในสังกัดเขตการศึกษา 10 ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ ตั้งเทพประสิทธิ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาขวัญกำลังใจของครูโรงเรียนในเขตพื้นที่พิเศษ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีขวัญและกำลังใจไม่แตกต่างกัน

5. ผลการตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 1) สถานศึกษาควรให้กองทุนให้กู้ยืมหรือช่วยเหลือเมื่อมีความเดือดร้อนทางการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากในสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ที่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น แม้จะมีการปรับปรุงฐานเงินเดือนตามนโยบายของรัฐบาล เงินเดือนที่ได้รับไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ซึ่งหากได้รับการช่วยเหลือจัดให้มีกองทุนให้กู้ยืมหรือช่วยเหลือเมื่อมีความเดือดร้อนทางการเงิน ก็จะเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนได้ในระดับหนึ่ง 2) ผู้บังคับบัญชาควรแจ้งข่าวสารที่จำเป็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจาก ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลในแต่ละส่วนงานมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบมาก บางครั้งไม่ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกันหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้การติดต่อสื่อสารไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บังคับบัญชาจึงควรให้ความสำคัญถึงเรื่องการสื่อสารภายในสถานศึกษา เพราะการสื่อสารที่ดีจะทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ 3) ผู้บังคับบัญชาควรชี้แจงระบบการทำงานเพื่อให้เกิดความชัดเจนในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ควรได้รับทราบนโยบายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคีภายในหน่วยงาน มีระบบงานที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยผู้บังคับบัญชาควรเปิดโอกาสและมอบหมายงานให้ปฏิบัติ เกิดความรู้สึที่ดีและเกิดความภาคภูมิใจ มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่และอีกประการหนึ่งมีความต้องการขวัญกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัย หน่วยงานควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อขวัญกำลังใจ อันส่งผลต่อการทำงานให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์กร ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านความพึงพอใจในตำแหน่งและหน้าที่ที่ปฏิบัติ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ท่านมีความพึงพอใจกับเงินเดือนและสวัสดิการที่ได้รับจากสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือค่าตอบแทนให้กับครูอย่างยุติธรรม เพราะอยู่ในสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครูการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาตามอรรถศาสตร์ตำบล ที่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น ซึ่งการได้รับเงินเดือนและสวัสดิการในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาตามอรรถศาสตร์ตำบล นั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาตามอรรถศาสตร์ตำบลสูงขึ้น
2. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านลักษณะท่าทางและบทบาทของผู้นำ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติงานผู้บังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้า ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ต้องคอยดูแลและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บังคับบัญชาควรเอาใจใส่และสร้างการมีส่วนร่วมของบุคคลภายในองค์กรของตน
3. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านนโยบายการจัดองค์กรและการดำเนินงานขององค์กร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บังคับบัญชาควรชี้แจงระบบการทำงานเพื่อให้เกิดความชัดเจนในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น หน่วยงานควรให้ความสำคัญต่อการจัดการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดการพัฒนาสามารถปฏิบัติงานในหน่วยงานได้หลากหลาย และควรมีการวางแผนอัตรากำลังและโครงสร้างการทำงานให้เหมาะสมกับบุคลากรทุกคนตามความสามารถ
4. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพการติดต่อสื่อสาร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บังคับบัญชาควรแจ้งข่าวสารที่จำเป็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับฟังความคิดเห็น ยกย่องชื่นชมผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างทุ่มเทและเสียสละ ให้การยอมรับไว้วางใจในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกมั่นใจว่าปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความรักและผูกพันกับองค์กร

5. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพของการปฏิบัติงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้น หน่วยงาน ควรให้บุคลากรทุกคน ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการทำงาน จัดให้มี สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมกับปริมาณงาน เพื่อความรวดเร็ว ในการปฏิบัติงาน

6. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของพนักงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดได้แก่ ในสถานศึกษาควรมีการตรวจสุขภาพของบุคลากรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ดังนั้น ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญด้านสุขภาพ บุคลากรที่สุขภาพร่างกายแข็งแรงย่อมปฏิบัติงานใน หน้าที่ได้เต็มกำลังความสามารถ ควรจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่จะเอื้อต่อสุขภาพของบุคลากรและ สนับสนุนทรัพยากรในการเสริมสร้างด้านสุขภาพในองค์กร

7. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการ ได้รับสวัสดิการด้านต่างๆ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ สถานศึกษาควรให้กองทุนให้กู้ยืมหรือช่วยเหลือเมื่อมีความเดือดร้อนทางการเงิน เนื่องจาก ภาระการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ส่วนใหญ่มีรายได้ที่เพียงพอ แต่ยังมี ค่าใช้จ่ายที่ต้องรับภาระอีกมาก ดังนั้น หน่วยงานควรสนับสนุนให้มีกองทุนกู้ยืมเงินให้เพียงพอ เหมาะสม เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนและสอดคล้องกับความจำเป็นในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเพิ่มเติมตัวแปรอื่นที่น่าจะมีผลกับ พฤติกรรมการทำงานนอกเหนือจากตัวแปรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ เช่น ด้านพัฒนาตนเอง ด้านบุคลิกภาพ เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลหรือครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้วิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น

3. ควรทำการศึกษาวิจัยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวหรือพนักงานที่ไม่ได้ รับราชการ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับการวิจัยในครั้งนี้